

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ УКРАЇНСЬКОЇ Й ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ ТА
ЖУРНАЛІСТИКИ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ І СЛОВ'ЯНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ ТА
ЖУРНАЛІСТИКИ**

**МОВНО-СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЛІРИКИ
УКРАЇНСЬКОЇ ЕМІГРАЦІЇ ХХ СТОЛІТТЯ
(НА МАТЕРІАЛІ ТВОРІВ АСТАФЄВА О.Г.)**

Кваліфікаційна робота (проект)

на здобуття ступеня вищої освіти “магістр”

Виконала: студентка II курсу 201 М групи
Спеціальність: 035.01 Філологія.
Спеціалізації: 035.01 «Філологія (українська мова
та література)»
Освітньо-професійної програми «Філологія
(українська мова та література)» другого
(магістерського) рівня вищої освіти

Мартич Валерія Вікторівна

Керівник : кандидатка філологічних наук,
доцентка Карабута О.П.

Рецензент: кандидатка філологічних наук,
доцентка Херсонської державної
морської академії Бахтіарова Т.В.

Херсон – 2021

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. Теоретичні основи лінгвостилістики в українській ліриці другої половини ХХ століття	7
1.1 Основні риси української лірики другої половини ХХ століття.....	7
1.2. Лексико-стилістичні особливості поетичної мови в ліриці другої половини ХХ століття.....	11
1.3. Порівняльний аналіз мовотворчості літературних діячів української лірики другої половини ХХ століття.....	15
РОЗДІЛ 2. Мовностилістичні особливості поетичної творчості О. Г. Астаф'єва: на матеріалі його творів	18
2.1. Сильовий синкретизм творчості О. Г. Астаф'єва	18
2.1.1. Функціонально-стилістичні особливості у працях поета: від сюрреалізму до стилізації.....	19
2.1.2. Мовностилістична функція звукопису у поетичній творчості поета.....	21
2.1.3. Семантичні особливості авторських лексичних новотворів: індивідуально-авторські дієслова.....	24
2.2. Індивідуалізація мови письменника: вираження власної думки за рахунок специфічних мовних засобів.....	28
ВИСНОВКИ	32
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	35
ДОДАТКИ	39
Додаток А. Рецепція творчості О. Г. Астаф'єва у літературознавчій науці.....	39
Додаток Б.....	43

ВСТУП

Актуальність теми. Літературний процес другої половини ХХ століття є одним із найбільш суперечливих в історії літературознавства, що й на сьогоднішній час викликає жваві суперечки серед літературознавців різних країн світу. А творчість українських поетів-емігрантів складає невід'ємну частину світової літературної спадщини.

Особлива увага дослідників приділяється поетичній мові української діаспорної поезії другої половини ХХ століття, адже вона є об'єктом вивчення лінгвостилістики, що відповідає за процеси розширення та оновлення вже існуючих традиційних засобів мови, поряд з цим активізує мовностилістичні знаки як національної, так і світової культури.

Зазначимо, що спроби дослідження та вивчення поезії західної діаспори у вітчизняній лінгвістиці були несистематичними, а частковими і направлені на вивчення окремих мовотворчих аспектів, наприклад: еволюція стильових систем у ліриці української еміграції (О. Г. Астаф'єв) та інші.

Відзначимо, що особливу увагу дослідників у процесі вивчення лірики української еміграції ХХ століття привернув поет та професор О. Г. Астаф'єв, який займає важливе місце в українському літературознавстві. Серед вагомих досягнень відзначимо такі публікації: «Поети Нью-Йоркської групи»; «Лірика української еміграції»; «Образ і знак. Українська поезія у структурно-семіотичній перспективі» та багато інших статей, розробок та рецензій, зокрема і цикл статей «Стилі української еміграції».

Наукові роботи поета були направлені на популяризацію української еміграційної літератури. Астаф'єв О. – це поет, який вдало

еволюціонував від неоромантизму до синтезу експресіонізму та сюрреалізму.

Досліджуючи українську еміграційну лірику ХХ століття, доцільно сказати про мовностилістичні особливості цього періоду, які характеризуються специфічними функціонально-стилістичними особливостями, певною мовностилістичною функцією звукової форми поетичних текстів та їх віднесеністю до відповідної знакової системи. Зазначимо, що найповніше поетичний текст як знак досліджено у працях Астаф'єва О. Г., у монографії «Лірика української еміграції: еволюція стильових систем».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні аспекти щодо дослідження мовностилістичних особливостей української лірики ХХ століття відображаються у публікаціях наступних дослідників: С. Бибик; С. Єрмоленко; М. Кравченко; Л. Ставицька, Г. Сюта та інші [2, с. 46].

У магістерській роботі висвітлено теоретичні основи лінгвостилістики в українській ліриці другої половини ХХ століття та досліджено мовностилістичні особливості поетичної діяльності О. Г. Астаф'єва (певні стилістичні особливості, мовностилістична функція звукопису у творах поета та проаналізовано індивідуальний стиль письменника: вираження власної думки за рахунок специфічних мовних засобів).

Мета дослідження: проаналізувати та дослідити мовностилістичні особливості лірики української еміграції ХХ століття на основі творів поета О. Г. Астаф'єва.

Завдання дослідження:

1. Дослідити основні риси української лірики другої половини ХХ століття.

2. Розглянути лексико-стилістичні особливості поетичної мови в ліриці другої половини ХХ століття.

3. Здійснити аналіз мовотворчості літературних діячів української лірики другої половини ХХ століття.

4. Проаналізувати стильовий синкретизм творчості О. Г. Астаф'єва.

5. Дослідити особливості індивідуального мовлення письменника: вираження власної думки за рахунок специфічних мовних засобів.

Об'єкт дослідження: основні закономірності лірики української еміграції другої половини ХХ століття.

Предмет дослідження: мовностилістичні особливості поетичної діяльності письменника та професора О. Г. Астаф'єва.

Методи дослідження: в роботі використані загальнонаукові та часткові методи дослідження:

– метод інтерпретування: дозволяє декодувати факти поетичної мови та визначати їх рецепцію з погляду естетичної доцільності;

– метод описовий: дозволяє докладно інтерпретувати вивчені стилістичні явища;

– метод асоціативного-семантичного аналізу: використовується для мовностилістичного та лексико-стилістичного дослідження явищ;

– методи культурологічний та культурно-історичний: дозволяють повною мірою дослідити своєрідність лірики української еміграції ХХ століття.

Практичне значення одержаних результатів. матеріал може бути використаний викладачами та студентами закладів вищої освіти для вивчення питання мовностилістичних особливостей лірики

української еміграції ХХ століття на прикладі творів письменника О. Г. Астаф'єва, а також для підготовки та проведення спеціалізованих курсів та семінарів на факультетах філології, культурології та мистецтвознавства.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Кваліфікаційна робота була виконана відповідно до тематики наукової роботи кафедри української і слов'янської філології та журналістики з теми «Закономірності розвитку української мови і практика мовної діяльності».

Апробація результатів дослідження. За результатами роботи подано до друку статтю в електронному альманасі «Магістерські студії» з теми «Мовностилістичні особливості лірики української еміграції ХХ століття (на матеріалі творів Астаф'єва О. Г.)».

Структура роботи: складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаної літератури, додатка.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЛІНВОСТИЛІСТИКИ В УКРАЇНСЬКІЙ ЛІРИЦІ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТОЛІТТЯ

1.1 Основні риси української лірики другої половини ХХ століття

Літературний процес другої половини ХХ століття в межах України розвивався природньо, без певних штучних обмежень чи ідеологічних навіювань, тому цей період отримав назву «новий напрям» або «новий тип» мистецької свідомості. Доцільно зазначити, що новий літературний напрям створювався за рахунок творчості кількох вікових поколінь, які отримали такі назви: шістдесятники, сімдесятники, вісімдесятники та дев'яностники.

До основних стильових напрямів у розвитку української лірики другої половини ХХ століття варто віднести такі: традиційний, модерний та авангардний. Більш детально проаналізуємо ці стильові напрями, зокрема притаманні їм мовні особливості [1, с. 24-25]:

1. Традиційний напрям – іншими словами реалістичний. Поезія пронизана морально-етичними, соціально-політичними та духовними проблемами людства. В основі поетичних текстів лежить пережитий досвід самих митців. Це переважно ямбічна поезія з ощадливою метафорикою. Найбільш яскравими представниками цього напрямку є: Ліна Костенко, Дмитро Павличко, Борисик Олійник.

2. Модерний напрям характеризується такими особливостями, як герметичність, асоціативність, метафоричність та тяжінням до вільних віршованих форм, поряд із цим простежується інтенсивний пошук нових художніх форм. Поетичні тексти такого стилю спрямовані

на освіченого та вдумливого читача. Найбільш яскравими представниками цього напрямку є Іван Драч, Василь Стус та інші.

3. Авангардний напрям характеризується такими особливостями, як виступ проти використання закостенілих форм радянської поезії, епатажність, усепроникна іронія, гротеск. Подача такої поезії відбувалася у вигляді гри, шоу, карнавалу. Найбільш яскравими представниками цього напрямку є Юрій Андрухович, Віктор Неборак, Назар Гончар, Сергій Жадан.

Варто відмітити основні напрями розвитку української лірики ХХ століття з боку мовно-літературної характеристики [21, с. 238]:

- вивчення тропеїчності та образності мови поезій;
- осмислення взаємозв'язку між поетичним словом та одиницею денотативно-сигніфікативного плану;
- визначення та становлення лексико-семантичної сполучності, формування асоціативно-образних рядів, основна функція яких полягала в демонстрації динаміки асоціативних зв'язків між словами-поняттями;
- реалізація звукосмислового потенціалу поетичного слова.

В історії розвитку української лірики другої половини ХХ століття серед найбільш пріоритетних завдань дослідники виділяють низку таких [25, с. 96]:

1. Лексико-фразеологічне наповнення поетичного словника за рахунок суспільно-поетичної лексики (входження типових слів-образів).
2. Оновлення та деавтоматизація контекстної дистрибуції.
3. Максимальне розширення звукосмислових потенцій мовних одиниць та безпосереднє їх використання з метою семантичної активізації поетичного тексту.
4. Створення стилістики індивідуальної мовотворчості.

5. Лексикографічний опис поетичних словосполучень.

Досліджуючи українську лірику другої половини ХХ століття, доцільно сказати про основні риси цього періоду, які характеризуються специфічними мовно-літературними особливостями, певною мовностилістичною функцією звукової форми поетичних текстів. До основних рис відносять такі [32, с. 246]:

1. Використання поетичних тавтограм (усі слова віршованої поезії розпочинаються з однієї і тієї ж літери);
2. Розширений жанровий та стильовий спектр (співіснування різних жанрів: детектив, фантастика, роман).
3. Використання високої поетизованої лексики.
4. Необмеженість лексико-семантичної сполучності, які водночас скеровані на встановлення нових асоціативних зв'язків.
5. Використання прийому повтору в поетичних текстах.

Досліджуючи функціонально-стилістичні особливості використання повтору у поетичних текстах, дослідники зазначають їх «співпрацю» з іншими стилістичними одиницями (анафора, анепіфора, паронімічна атракція, градація, тавтологія, рефрен та інші). Повтор сприяє формуванню структурної та семантичної цілісності тексту, у той же час виконує стратифікаційно-когерентну функцію. Найбільш часто вживаними є анафоричний повтор, який слугує для підсилювання емоційного сприйняття твору. Детальніше розглянемо використання анафоричних повторів з боку їх функціонально-стилістичних особливостей.

Анафоричні прикметникові повтори: тексти поезій закладені в атрибутивних формах, що активізує нові обороти смислів. Використання повтору множинних форм займенників *ми* (застосовується для вираження авторського «я»), *ви* (використовується з метою звернення до багатьох осіб). Такі займенники протиставляють іншим частинам мови,

які не мають власного лексичного значення, однак, описуючи особові займенники у мовотворчості поетів другої половини ХХ століття, необхідно зазначити їх входження до нових референційних рядів, нових комунікативних ситуацій [1, с. 27].

Зазначимо, що основне комунікативне навантаження у поезіях другої половини ХХ століття займають повторювальні займенники, тим самим вони конкретизують семантичне наповнення висловлювань автора. Досить часто можна зустріти такі займенники *мій, наш*, використання яких необхідне для фокусування уваги на предметі розмови.

Розкриваючи функціонально-стилістичні особливості поетичної лірики ХХ століття, варто відзначити вмале використання таких частин мови, як прикметник та іменник, які перебувають між собою в граматичному підпорядкуванні, утворюючи змістову парадоксальність – оксиморон. Реалізація повторів у текстах лірики другої половини ХХ століття відбувалася за рахунок нагромадження синонімів та слів із близьким значенням (однотипні вислови, синтаксичні конструкції, однорідні члени речення та інші) [24, с. 41].

Тобто, проаналізувавши функціонально-стилістичні особливості використання прийому повтору, ми прийшли до висновку, що повтори досить ефективно та уміло використовувалися з іншими стилістичними фігурами та поряд з цим виступали важливим засобом образотекстотворення.

Українська лірика другої половини ХХ століття розвивалася досить стрімко та продуктивно, при цьому активно впливала на процеси розширення та оновлення наявних на цей період традиційних засобів мови, у той же час сприяла становленню та розвитку індивідуальної мовотворчості поетів. Відповідно до зазначених основних рис періоду лірика другої половини ХХ століття була направлена на створення

показових семантичних процесів, рухливості образної структури слів-понять, розширення традиційних та встановлення нових асоціативно-образних зв'язків, семантизації звукової форми [34, с. 78].

Проаналізувавши основні риси та напрями розвитку української лірики ХХ століття, ми прийшли до загального висновку, що цей літературний період характеризується розширенням та оновленням стилістичних та жанрових рамок художньої творчості поетів (індивідуалізація мови письменника). Поряд із цим українська лірика другої половини ХХ століття (а більшою мірою українська еміграційна лірика) володіє певними мовно-літературними особливостями, серед яких варто виділити такі: функціонально-стилістичні особливості поетичних текстів; семантичні особливості індивідуально-авторських новотворів (оказальні дієслова); специфічність мовно-стилістичної функції звукових форм поетичних текстів.

1.2. Лексико-стилістичні особливості поетичної мови в ліриці другої половини ХХ століття

У сучасному українському мовознавстві термін поетична мова можна трактувати на базі трьох мовно-культурних феноменів [6, с. 19]:

1. Відповідно до першого феномену – це мова віршованої поезії або віршована мова.
2. Відповідного до другого феномену – це мова художньої літератури з її визначеною естетичною функцією.
3. Відповідно до третього феномену – це система мовно-виражальних засобів, які водночас орієнтовані на досягнення ефекту високого стилю, що не є притаманним буденному стилю.

Варто відзначити, що поетична мова є безпосереднім об'єктом вивчення лінгвостилістики, яка відповідає за процеси розширення та оновлення вже наявних традиційних засобів мови, поряд із цим активізує мовностилістичні знаки як національної, так і світової культури.

Методика лінгвостилістичного дослідження поетичного тексту безпосередньо залежить від суспільного та науково-культурного розвитку другої половини ХХ століття, тому мова поезії цього періоду досліджується на різних структурних зрізах, а саме подається системно-функціональний аналіз мовно-образних засобів та опис використаних поетичних ідіолектів. Лінгвостилістика другої половини ХХ століття характеризується активним виробленням вузькоспеціального терміноапарату, який призначений для забезпечення метамовних потреб лінгвопоетики [7, с. 69].

Розглянемо основні характерні ознаки поетичної мови другої половини ХХ століття:

- специфічна віршована організація;
- опора на вже наявний традиційний поетичний словник;
- тропеїстичність та образність;
- необмеженість лексико-семантичної сполучності, які скеровані на встановлення нових асоціативних зв'язків;
- використання специфічних словотвірних моделей.

Відмітимо, що поетична мова досить бурхливо розвивалася, при цьому акцентувавши свою увагу не так на формальні (віршовані) засоби, як на показових семантичних процесах, рухливості образної структури слів-понять, розширення традиційних та встановлення нових асоціативно-образних зв'язків, семантизації звукової форми.

Поетична мова другої половини ХХ століття розвивалася під знаком точних та статистичних методів визначення диференційованих ознак

функціональних стилів. Тому дослідники вважали, що саме поетична мова другої половини ХХ століття була новим періодом в активізації лінгвостилістичних досліджень у контексті поетичної та індивідуальної мовотворчості поетів. Вона характеризувалася передусім невизначеними конструкціями (наприклад: парцельовані речення, приєднувальні конструкції, риторичні запитання), що забезпечувало нове експресивно-стилістичне звучання поетичного тексту [19, с. 4-5].

Серед найбільш пріоритетних досягнень варто виділити такі:

- лексико-фразеологічне наповнення поетичного словника (входження типових слів-образів, генетично закорінених у системі фольклору);
- розширення звукосмислових потенцій мовних одиниць та їх застосування для семантико-експресивної активізації поетичного тексту;
- лексикографічний опис поетичних словосполучень;
- функціонально-семантичний аналіз тексту (образна парадигма, семантичне поле, слова-концепти);
- моделювання та текстове встановлення словесно-асоціативних рядів.

Лірика другої половини ХХ століття характеризується трьома основними стильовими системами: референтна, нереферентна та немімесисна. Стильові системи представляють сукупність змістовно-художніх елементів, що взаємодіють між собою. Варто відзначити, що проблема стильових систем лірики ХХ століття не була новою та досить активно досліджена дослідниками, зокрема О. Г. Астаф'єв запропонував детальний аналіз цієї проблеми на прикладі української еміграційної лірики [5, с. 2].

Основними принципами розподілення стильових систем вважають:

- хронологічний – комплексний аналіз тексту в певних часових зрізах, що дозволять простежити певні закономірності;
- типологічний – такий принцип надає можливість виділення стильових систем лише при диференціації та класифікації типового у певній множинності;
- смисловий – завдяки цьому принципу у текстах поем наявні смислові конфігурації, план змісту, план вираження та смислоутворення.

Відмітимо, що референтна лірика вважається іконічною та адресно-комунікативною, до якої відносять соцреалістичну поезію та поезію резистансу. Водночас до немімесисної лірики відносять лірику з обмеженою референтністю, у таких поетичних текстах художній світ побудований за принципом «світ як текст». Нереферентна лірика вважається безадресно-комунікативною, у таких поетичних текстах художній світ побудований за принципом «текст як текст» [35, с. 14].

Тому, на нашу думку, дослідження лексико-стилістичних особливостей поетичної мови другої половини ХХ століття на сьогоднішній час є актуальним через те, що дозволить вирішити широке кола проблем, до яких варто віднести такі:

- сутність поетичної мови, її властивості та термінологія;
- новітні обґрунтовані методики стосовно функціонально-стилістичного аналізу поетичних текстів та їх лексико-семантичних полів.

Лексико-стилістичні особливості поетичної мови ХХ століття ми будемо найбільш ґрунтовно досліджувати на основі поетичних творів Астаф'єва О. Г.

1.3. Порівняльний аналіз мовотворчості літературних діячів української лірики другої половини ХХ століття

Український літературний процес другої половини ХХ століття вважається явищем естетичним та концептуально різновекторним, що водночас відповідає за стабільність дослідницького інтересу до поетичної мови (дотримання канонічних та індивідуальних стильових тенденцій, традиційного та новаторського). Зауважимо, що літературний процес другої половини ХХ століття варто розглядати відповідно до літературних поколінь (шістдесятників, сімдесятників, вісімдесятників та дев'яностників).

Головними креативними принципами, що притаманні всім літературним діячам українського поетичного текстотворення ХХ століття, є такі:

- мовновиражальна свобода;
- різновекторність естетичних програм;
- образно-естетичний релятивізм;
- ускладнена метафоричність та асоціативність.

Досліджуючи мовно-літературний процес другої половини ХХ століття, варто звернути увагу на детальне та чітке визначення хронологічних особливостей української поетичної мови з погляду співвідношення в текстах традиційного та новаторського стилів написання. Більш детально проаналізуємо мовно-літературні особливості в поетичних текстах літературних діячів другої половини ХХ століття [11, с.368-369].

Таблиця 1

Аналіз мовно-літературних особливостей поетичної мови літературних діячів другої половини ХХ століття

Літературне покоління другої половини ХХ століття	Мовно-літературні особливості періоду
Шістдесятники	У поетичних текстах помітно інтенсифікується фольклорний складник (вживання фольклорних образів та символів як компонентів поетичного словника).
Сімдесятники	Створення модерної течії, яка зорієнтована на радикальні формально-змістовні та лінгвоестетичні експерименти: 1. Мовно-естетичні рефлексії міфологічного мислення в образах новітньої поезії. 2. Мововираження в поєднанні з незначною емоційністю. 3. Відсутність цілісної дискурсивної мови. 4. Метафоричність мововираження, що є головною ознакою у відмежуванні від реального навколишнього світу.
Вісімдесятники	Поетичні тексти відрізняються лінгвоестетичною неоднорідністю, що виражається в такому: мистецький плюралізм, експериментальне поєднання художніх засобів різноманітних стилів семантичне переосмислення традиційного поетичного словника; формальне ускладнення синтаксису. Мовотворчість вісімдесятників нерозривно пов'язана з мовно-літературними особливостями сімдесятників (а саме: продовження засвоєння естетико-світоглядного досвіду, метафоричність мововираження). Також поетичні тексти вісімдесятників перекликаються з текстами шістдесятників (а саме: використання фольклоризмів). Для української поезії 1980-х років характерна естетична периферизація поетизмів. Основні мовно-літературні особливості цього літературного покоління: 1. Активізація загальноживаної лексики, фольклорних та розмовно-побутових елементів. 2. Застосування просторових одиниць,

	жаргонізмів, вульгаризмів та сленгових елементів.
Дев'яностники	Основними мовно-літературними особливостями поезій цього періоду є такі: 1. Епатажна естетика мовно-виражальних засобів, що спричинило ігнорування традиційного поетичного словника (іншими словами «антипоетичність»). 2. Філологічність поетичного тексту (посилення ролі семантичного та стилістичного контрасту). 3. Естетичне переосмислення традиційних одиниць та засобів національної поезики що є характерним для індивідуально-авторського мововираження. 4. Ампліфікаційне моделювання тексту з максимальним використанням однорідних мовних засобів (синонімів, порівнянь, епітетів, антонімів).

Джерела [11, 15, 18, 26]

У таблиці 1 проаналізовано мовно-літературні особливості в поетичних текстах літературних діячів другої половини ХХ століття та з'ясовано, що характерною ознакою мовотворчості українських діячів зазначеного періоду є насиченість поетичних текстів семантично ускладненими, герметичними метафорами, укладеними в структурно компактні прагматичні форми. Проведений аналіз мовотворчості українських діячів другої половини ХХ століття надає можливість виявити та дослідити характерні особливості мовотворчості авторів, які належать до певного літературного періоду, діяльність яких безпосередньо впливала на розвиток української мови. Створені мовно-стилістичні парадигми засвідчували здатність поетів адекватно реагувати на культурні та інтелектуальні процеси, що відбувалися в конкретні історично-часові періоди в українському суспільстві та вдало це відображати у своїй працях.

РОЗДІЛ 2

МОВНОСТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПОЕТИЧНОЇ ТВОРЧОСТІ О. Г. АСТАФ'ЄВА: НА МАТЕРІАЛІ ЙОГО ТВОРЧОСТІ

2.1. Стильовий синкретизм творчості О. Г. Астаф'єва

Стильовий синкретизм поетичної творчості Астаф'єва О. Г. (лірика української еміграції: від сюрреалізму до стилізації) дослідники розглядають в системі «текст – знакова система». Ця система характеризується наявністю в ній різних змістовно-художніх елементів одного порядку, що здатні взаємодіяти між собою. Астаф'єв О. – український поет, критик, літературознавець та перекладач. У творах поета дослідники виокремлюють такі особливості:

- використання запозичених слів;
- метафоризація та звуко-ритмічна організація поетичних текстів поета;
- застосування потужного семантико-стилістичного потенціалу лексики.

Перелічені особливості в поетичних текстах зумовлюють індивідуальний мовостиль митця [21, с. 267].

У поетичних творах поета дослідники особливу увагу приділяють застосуванню індивідуально-авторських новотворів (оказальних дієслів), які, по-перше, надають поетичним текстам певної несподіваності, загадковості та невимушеності; по-друге, їх використання слугує засобом естетичного впливу митця на читачів. Варто відзначити, що найуживанішими способами творення індивідуально-авторських дієслів у творах поета є суфіксальний та суфіксально-префіксальний, саме такі

способи творення дієслів дозволяють образно та стисло зобразити необхідне явище в його русі чи динаміці [17, с. 162].

Проаналізувавши праці Астаф'єва О. Г., дослідники виокремлюють застосування поетом таких звукових засобів, як ліпограма та еквіфонічні повтори. Еквіфонічні повтори використовувалися з метою досягнення благозвучності й породження внутрішньорядкової рими. Семантико-функціональні особливості поетичних текстів поета ґрунтуються на процесі семантичного зближення віддалених слів за рахунок їх фонетичного складу, також поетичні тексти поета пронизані використанням паронімів, що містять значний потенціал звукових асоціативних полів [29, с. 12].

Провівши аналіз поетичної творчості митця О. Г. Астаф'єва, ми прийшли до висновку, що у працях поета широко застосування набули топоніми, оказальні дієслова, пароніми та діалектизми. Найбільш часто у поетичних творах митця зустрічаються топоніми, основна функція яких полягала у передачі емоційного стану як головного героя, так і самого поета. Найбільш повно та ґрунтовно розглянуто мовностилістичні особливості поезій митця у наступних пунктах.

2.1.1. Функціонально-стилістичні особливості у працях поета: від сюрреалізму до стилізації

Функціонально-стилістичні особливості у працях поета зумовлені використанням традиційно-поетичної лексики, основу якої складають лексико-тематичні групи та лексико-семантичні поля. Проаналізувавши поетичні тексти митця, дослідники виокремлюють серед лексико-тематичних груп «назви рослин», «назви кольорів» «звук» та «час», серед лексико-семантичного поля – «людина», «Україна».

У поезіях поета досить чітко спостерігаємо використання таких лексико-тематичних груп, як назви кольорів: *«І сонця диску червонодимний / у хвилях заходу палає / і на узгір'ях, де невтримний / сніг фіолетовий згорає ...»* [3, с. 181]

Функціонально-стилістичний аналіз зазначених лексико-семантичних репрезентантів надає можливість письменнику широко окреслити смислово-експресивне тло, що водночас є необхідним для формування сюрреалістичної мовно-літературної картини світу другої половини ХХ століття. У працях митця прослідковується використання метафоричних комплексів, до яких відносять метафори-побутовизми, застосування яких активізує нові напрями метонімічних та метафоричних асоціацій [33, с. 24].

Зазначимо, що лексико-семантична категорія темпоральності у творах поетів другої половини ХХ століття реалізувалася в номінаціях *час, доба, століття, ранок, день, вечір, ніч*. Саме вони формували власні образні мікропарадигми, нарощуючи при цьому нові семантичні відтінки та контекстуальні синоніми.

Однією з найвагоміших рис української еміграційної лірики ХХ століття є активне стилістичне освоєння сакральної лексики, бібліїзмів. Найбільш широкого застосування серед лексико-тематичних груп набули: *церква, храм, свічка, молитва*, поряд з цим також використовували назви свят церковно-релігійного календаря *Івана, Спаса*. У поетичних текстах поета досить чітко спостерігаємо використання бібліїзмів, а саме: *«Які прекрасні, неспокійні сни, / наскільки – **Боже** – ти у них присутня ...»* [3, с. 131].

Здійснений розгляд функціонально-стилістичних модифікацій традиційно-поетичної лексики у текстах поета надає можливість стверджувати, що основу його мовотворчості складають номінанти, які є актуалізованими та установленими в мові художньої літератури.

Поетичні тексти поета характеризуються також несистемним використанням науково-технічних та суспільно-політичних термінів, а більшою мірою поетичні тексти орієнтовані на ліричні жанри, що робить її «універсальною» [31, с. 149].

Твори поета можна віднести до нереферентної лірики (безадресно-некомунікативної), яка вибудовується за принципом «текст як текст», при цьому художній світ цілковито втрачає референтність та перетворюється у знак. Тому така лірика характеризується розмитістю надзмістового вираження, яке найчастіше здійснюється на двох рівнях (графічному та фонічному).

Зазначимо, що поезія українського сюрреалізму ґрунтується на думці визволення людини, її екзистенції, тобто надреальністю, де людина вивільняється з-під контролю свідомості (найчастіше у творах поета використовується образ сновидіння). Метод сновидіння у поезіях митця застосовується за принципом «збігання – незбігання» з об'єктивним часом та простором, лінгвістичними категоріями часу та простору, лексичними та граматичними засобами побудови художнього світу [36, с. 5].

Тому провівши функціонально-стилістичний аналіз поезій митця, ми можемо стверджувати, що лірика поета пронизана ідеями сюрреалізму та стилізації і за своєю природою є нереферентною, що створена за принципом «текст як світ», а сам текст побудований за принципами алогічності, парадоксальності та несподіваності.

2.1.2. Мовностилістична функція звукопису у поетичній творчості поета

Досліджуючи мовностилістичну функцію звукопису в поетичних текстах митця, перш за все необхідно проаналізувати шляхи

семантизації та естетизації поетичного тексту. Дослідники, проаналізувавши творчі тексти митця, прийшли до висновку, що характерною рисою поезій другої половини ХХ століття, зокрема в працях Астаф'єва О. Г., є практично невичерпний арсенал звукоасоціативності. Зазначимо, що ця характеристика задовольняється за рахунок використання багатого паронімічного фонду (активізованого в мові поезій, так і потенційно можливого).

У поетичних творах поета прослідковується іронічно-афористичне звучання, як приклад: « *На ганок мій ступив серед зими / нікчемний карлик з тінню Гуллівера / а я лежав з відкритими дверми / і шум тієї тіні чув на дверях...*» [3, с. 180]

Варто відмітити, що у мовостилі автора можна знайти всі відомі структурні типи атрактантів: метатетичні, вокальні та консонантні. Детально проаналізуємо зазначенні види паронімів [9, с. 32-33]:

1. Вокальні пароніми: передбачають мінімальне розходження звукокомплексу, тому саме вони є характерною рисою поезій другої половини ХХ століття, тоді як у поетичних текстах поета вони спостерігаються несистематично. Вокальні пароніми у текстах митця зустрічаються у вигляді елементів складних асоціативно-метафоричних комплексів, а також використовуються для фоносемантичного оформлення антитези.

2. Консонантні пароніми: є структурно та семантично розгалуженими, вони передбачають три шляхи реалізації звукосемантичних перегуків (нарошення нового приголосного у складі одного з паронімів, заміна приголосного у складі одного з паронімів та включення звукового комплексу одного пароніму до складу іншого). Консонантні пароніми досить часто зустрічаються у поетичних текстах митця.

3. Метатетичні пароніми: передбачають переставляння приголосних у рамках фонетичних комплексів. У поетичних текстах поета зустрічаються досить рідко, через те що їх психолінгвальний механізм набагато складніше вокальних та консонатних паронімів. Тому варто зазначити, що метатетична атракція не належить до числа продуктивних фоностилестичних моделей організації діаспорної поезії.

Зазначимо, що саме використання паронімів, які були характерною рисою багатьох поетів другої половини ХХ століття (О. Г. Астаф'єв, Е. Андрієвська та Б. Рубчик), стало поштовхом до оновлення та збагачення загальнонаціонального паронімічного фонду (активізація звукосмислового потенціалу службових частин мови та розширення ареалу лексичної сполучуваності потенційних атрактантів).

Аналізуючи лексико-граматичну характеристику паронімічного складу поезій Астаф'єва О. Г, необхідно зазначити дифузність меж лексичної сполучуваності паронімів та поширення відповідного зв'язку на службові частини мови. У поетичних текстах поета застосовується прийом активізації звуковиражальних можливостей прийменників, часток та вигуків. Функціонально-стилістична реалізація паронімів у поетичних творах поета відбувається за рахунок використання тропеїчних структур та звукових перегукач, до яких відносять такі: епітетні сполуки, метафоричні образи та порівняння [13, с. 371].

У поетичних текстах поета прослідковується досить часте вживання порівнянь: «...розтане в чаєві автобус, / як біла плитка рафінаду...» [3, с. 27] та метафоричних образів: «прищепки – манекени птахів –/ усілися дружно на шнурочку...» [3, с. 173].

Фоностилестичні аспекти звукопису в поетичних текстах митця реалізуються саме через використання паронімічного пласту, який водночас забезпечує процеси семантизації та естетизації поетичної мови майстра слова.

Відзначимо, що у творах поета також використовуються такі звукові засоби, як еквіфонічні повтори та ліпограми. Еквіфонічні повтори використовувалися з метою досягнення благозвучності й породження внутрішньорядкової рими. У поетичних текстах митця досить частим є застосування повторів: *«Розтануть сніги, що на схилах мовчать, / подібні на пил від квітів / Розтануть сніги, що на схилах мовчать / і щезнуть на білих конях...»* [3, с. 168].

Водночас ліпограма використовувалася з метою уникнення вживання певного звука, тому що митець утілював запланований смисловий мотив за допомоги обмеженої кількості звуків. Також варто відмітити наявність графічної організації поетичного тексту: використання цього прийому було спрямоване на привернення уваги читача до тих чи тих фрагментів тексту і до висловлювання загалом [27, с. 36].

Провівши аналіз мовностилістичної функції звукопису, ми прийшли до висновку, що поетичні тексти поета насиченні використанням таких звукових засобів, як еквіфонічні повтори та ліпограма. Поряд із цим процеси семантизації та естетизацію звукових форм у поетичних текстах поета спрямовані на виконання функції зближення семантично віддалених слів з урахуванням їх фонетичної співвідносності, поряд із цим тексти пронизані значною кількістю використаних паронімів, що характеризуються значним потенціалом звукових асоціативних полів.

2.1.3. Семантичні особливості авторських лексичних новотворів: індивідуально-авторські дієслова

Авторські лексичні новотвори у поетичних текстах поета дозволяють відобразити особливості ідіостилю письменника, при цьому їх використання надає можливість виявити та простежити еволюцію

поетичної мови ХХ століття, а також поряд із цим з'ясувати перспективи поповнення словникового складу мови.

Досліджуючи працю Астаф'єва О. Г. «Еволюція стильових систем у ліриці української еміграції», вчені здійснили порівняльно-зіставний аналіз інноваційних лінгвальних явищ та дослідили лінгвостилістичні особливості поетичних текстів митця. Провівши аналіз семантичних та словотвірних особливостей дієслівних новотворів ми встановили, що у поетичному словнику української еміграційної лірики налічується понад 200 одиниць оказальних дієслів, використання яких у поетичних творах поета сприяло створенню не лише яскравого словесного образу, але також вони характеризувалися високою інформативністю, що водночас зумовлювало їх структурно-семантичні особливості. Оказальні дієслова у поетичних текстах використовувалися з метою збагачення семантики в реченні та посиленні експресивності висловлення поета [23, с. 273].

Семантика дієслів у текстах поета представлена у вигляді як основних, так і додаткових денотативних сем («дія», «стан»). Зазначимо, що у творах поета частіше вживалися новотвори з інтегрувальною семою («дія»), та до таких новотворів відносять такі: *прилебедіти, прикажанити та інші*.

У семантичній структурі новотворів виокремлюється диференційна сема «летіти», що представлена кореневими морфемами *кажан-, лебед-*. Саме такі інновації вносять в текст нову частиномовну належність, при цьому створюючи оригінальність структури, та надають тексту певного стилістичного забарвлення (частіше всього позитивного забарвлення [6, с. 24].

Відповідно до проведених досліджень серед літературознавців висловлено думку про те, що дієслова виявляють свою семантику в трьох вимірах: по-перше, вони означають та описують дію та стани; по-друге, вони спрямовані на відображення дії та станів у позамовному

світі; по-третє, вони характеризуються узагальненим значенням процесуальності. Варто відзначити, що серед okazaльних дієслів переважають вербативи, значення яких мотивується іменниковими основами: ластівка – *ластовіти*; вітер – *вітрувати*, дзеркало – *дзеркалитися* [8, с. 23].

Проаналізувавши поетичні тексти поети, ми можемо запропонувати такий приклад: *«Тебе минаю, мов чертог криниці, / не сполошу цілющу глибочінь. / яблуковіли сорому рум'яні...»* [3, с. 12]. Авторські лексичні новотвори створюються такими способами: суфіксально-префіксальний, префіксальний, префіксально-суфіксальний, суфіксальний, префіксально-суфіксально-постфіксальний.

Найпродуктивнішими способами творення індивідуально-авторських дієслів (оказальні дієслова), що зустрічаються у поетичних творах поета, виступають суфіксальний та суфіксально-префіксальний способи творення. Саме вони надають можливість автору зобразити у повній красі явище, що перебуває в русі та динаміці.

Більш детально розглянемо способи творення авторських дієслів у таблиці під назвою «Способи авторських лексичних новотворів у текстах поета Астаф'єва О. Г.» [11, с. 372].

Таблиця 2

Способи авторських лексичних новотворів у текстах поета

Астаф'єва О. Г.

Способи творення	Приклади авторських лексичних новотворів
1. Суфіксальний спосіб	Індивідуально-авторські дієслова утворені переважно від іменникових, рідше від прикметникових, основ. До найбільш поширених, що зустрічаються у поетичних текстах митця,

	<p>відносять словотвори з традиційними суфіксами, наприклад:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. -и-, <i>пломінити, лагіднити; нещасливити</i> та інші; 2. -і-, <i>незнайоміти, непотрібніти</i>; 3. -ува, <i>зловістувати, вітрувати</i> та інші.
2.Суфіксально-префіксальний спосіб	<p>До найбільш поширених, що зустрічаються у поетичних текстах митця, відносять такі словотвори: <i>всвідкувати, вдаремнити, присестрити, виголоднювати</i> та інші.</p>

Джерела [4, 12, 19, 20, 25].

У таблиці 2 представлені найпродуктивніші словотворення авторських дієслів у поетичних текстах письменника. Встановлено, що у процесі створення авторських лексичних новотворів головна роль зосереджена на асоціативному аспекті. При чому обов'язково зберігається взаємозв'язок між мотивувальним словом та оказальним дієсловом.

Варто зауважити, що у мовотворчості поета спостерігається також використання так званих слів-дублерів, функція яких полягає в стилістичному забарвленні тексту поеми, наприклад: *видихувати – видихати; багатішати – багатіти*. Такі інновації мотивуються не лише твірними основами, а й семантикою тієї структури, до якої вони належать. Зазначимо, що у створенні авторських лексичних новотворів велика роль приділяється асоціативному аспекту. При чому обов'язково зберігається тісний взаємозв'язок між мотивувальним словом та оказіональним дієсловом [35, с. 14].

Проаналізувавши семантико-стилістичні особливості індивідуально-авторських дієслів у текстах поета, ми дійшли до висновку, що авторські новотвори використовувалися з метою

позначення руху, переміщення у просторі та вказували на динамічний вияв непроцесуальної ознаки.

Авторські новотвори відрізняються образністю, яка спирається на базову семантичну палітру твірних ад'єктивів (клас слів, що мають певні лексико-граматичні ознаки прикметника) та субстантивів (клас слів, що мають певні лексико-граматичні ознаки іменника). Тобто використання таких авторських лексичних новотворів (індивідуально-авторські дієслова) дозволяє стисло та більш образно зобразити явища, що відбуваються в мовній картині світу.

2.2. Індивідуалізація мови письменника: вираження власної думки за рахунок специфічних мовних засобів

Дослідження індивідуального мовлення письменника є досить актуальним та зумовлено тим, що мовленнєва творчість вказує не лише на конкретну манеру письма поета, а й дозволяє оцінити внесок поета в мовну систему, що функціонує. Поняття індивідуального стилю письменника характеризується сукупністю мовно-виражальних засобів, за допомогою яких можна легко ідентифікувати мову письменника в порівнянні з іншими поетами. Тобто, говорячи іншими словами, від творчої особистості поета, його ідейно-естетичних концепцій та світобачення залежить образна система, нахил до вибору тих чи тих мовних засобів [22, с. 124].

Індивідуалізація мови письменника надає поету необмежені можливості, щоб відобразити своє індивідуальне світобачення та світосприйняття за рахунок використання специфічних мовних засобів. У творчості поета яскраво простежується використання запозичених слів

та поряд з цим дослідники виокремлюють специфічну метафоризацію та звуко-ритмічну організації текстів митця [16, с. 15].

Провівши аналіз поетичної творчості митця О. Г. Астаф'єва, ми дійшли до висновку, що у працях поета широкого застосування набули: топоніми, okazaльні дієслова, пароніми та діалектизми. Найбільш часто у поетичних творах митця зустрічаються топоніми, основна функція яких полягала у передачі емоційного стану як головного героя, так і самого поета. Прикладом використання діалектизмів у працях митця слугують такі рядки: «*«Тебе минаю, мов чертог криниці, / не сполуму цілющу глибочінь. / яблуковіли сорому рум'янці...»* [3, с. 12], а також «*В пальцях її, як у довгому листі, / місяць зелене проміння пасе...»* [3, с. 17].

У поетичних текстах митця також зустрічається вживання розмовних елементів, за допомоги яких поет прагне надати новий тип головного героя, який володіє та розмовляє тією ж мовою, що й у побуті. Смысловий та структурний рівні в поетичному тексті є визначальними та максимально реалізованими, що водночас забезпечує інформативність тексту, незважаючи на певні обмеження формального типу (рима, ритм та жанр). Астаф'єв О. Г. – це поет, який вдало еволюціонував від неоромантизму до синтезу експресіонізму та сюрреалізму. Поетична творчість поета пронизана внутрішньою збалансованістю та має чітку філософську вираженість, поряд із цим праці поета характеризуються тематичною відкритістю та прагненням досягнути суті мистецтва за рахунок відмови від непотрібного, у результаті чого було сформовано нові ціннісні орієнтири в ліриці ХХ століття. Індивідуально-авторський стиль поета включає в себе застосування виражальних засобів, характерної фразеології та засобів експресивізації [14, с. 105].

Варто відзначити, що головною та основною ознакою індивідуального мовотворення поета є використання у поетичних текстах авторських лексичних новотворів. Саме авторські новотвори

поета несуть точне смислове навантаження, певний експресивний заряд, надаючи поетичному мовленні загадковості та неповторності, тим самим характеризують його творчу манеру письма та слугують засобом естетичного впливу на читача.

Поряд з авторськими новотворами поет у своїх текстах використовує слова, які є наближеними до діалектних слів (діалектизми). Саме діалектні слова вводять у текст з метою індивідуалізації та типізації мовлення головного героя (метою є потреба у виділенні приналежності головного героя до певного побутового середовища) [28, с. 254].

Варто зазначити, що використання діалектних слів у художньому мовленні є одним з головних показників культури авторського письма, а вдале поєднання книжно-літературного та розмовно-територіального мовлення є свідченням високого рівня культури поета. Прикладом можуть слугувати такі рядки: *«Дерева десь розгорнуть свіжі крони / покинуть бджоли вуликів редут / над цвітом прозвучать птахів канцони...»* [3, с. 83].

Вивчаючи мовностилістичні особливості поезії української еміграційної лірики другої половини ХХ століття, яка водночас спонукала до осмислення взаємодій різних рівнів словесно-виразових засобів у конкретному макро- чи мікроконтексті, дозволяє зробити висновок, що індивідуальний мовотворчий стиль поета ґрунтується на виробленні власного терміноапарату, а самі тексти поезій насичені лексико-семантичними полями, лексико-тематичними групами та асоціативно-образними рядами. Важливе місце у мовотворчості поета посідає сакральна лексика, яка виконує роль номінативної, образно-асоціативної, та вводиться в тексти як компонент метафор та перифрастичних зворотів.

Отже, проаналізувавши індивідуальний стиль письменника (індивідуалізація мови письменника) Астаф'єва О. Г., ми можемо стверджувати, що поетична творчість митця з використанням елементів периферійних пластів, є своєрідним засобом у відображенні нового світобачення української лірики другої половини ХХ століття. А одним із головних стрижневих складників поетичної мовотворчості поетів другої половини ХХ століття (зокрема Астаф'єв О. Г.) є стилістичні фігури, що формуються сукупністю однорідних дво- чи багаторазово відтворювальних мовних одиниць (звуки, склади, слова, словосполучення, речення) у межах тексту чи його сегмента, при цьому виступаючи засобом образного текстотворення та результатом умовної реалізації індивідуально-авторської поетичної картини світу зазначеного періоду.

ВИСНОВКИ

На підставі результатів проведеного дослідження можна зробити такі висновки:

1. У процесі дослідження проаналізовано основні риси та напрями розвитку української лірики ХХ століття. З'ясовано, що українська лірика ХХ століття досить стрімко та продуктивно формувалася, при цьому активно впливала на процеси розширення та оновлення вже наявних традиційних засобів мови, поряд із цим активізувала мовностилістичні знаки як національної, так і світової культури. Українська лірика другої половини ХХ століття (більшою мірою українська еміграційна лірика) володіє певними мовно-літературними особливостями, серед яких: функціонально-стилістичні особливості поетичних творів, семантично-стилістичні особливості індивідуально-авторських новотворів (оказальні дієслова); мовностилістична функція звукової форми поетичних текстів поезій ХХ століття.

2. Розглянуто лексико-стилістичні особливості поетичної мови в ліриці другої половини ХХ століття, основні характеристичні ознаки поетичної мови ХХ століття та основні стильові системи. З'ясовано, що вивчення лексико-стилістичних особливостей поетичної мови другої половини ХХ століття дозволить вирішити численну кількість проблем, серед яких варто виділити такі: сутність поетичної мови, її властивості та термінологія; новітні методика, що спрямовані на функціонально-стилістичний та лексико-семантичний аналіз поетичних текстів митців ХХ століття.

3. Крім того, у роботі здійснено аналіз мовотворчості літературних діячів української лірики другої половини ХХ століття. Проаналізовано головні креативні принципи, що були притаманні всім

літературним діячам українського поетичного текстотворення ХХ століття. Встановлено, що характерною ознакою мовотворчості українських діячів зазначеного періоду є насиченість поетичних текстів семантично ускладненими, герметичними метафорами, укладеними в структурно компактні прагматичні форми. А проведений нами аналіз дозволяє виявити та дослідити характерні особливості мовотворчості авторів, які належать до певного літературного періоду, діяльність яких безпосередньо впливала на розвиток української мови.

4. Проаналізовано стильовий синкретизм творчості О. Г. Астаф'єва та з'ясовано, що лірика поета пронизана ідеями сюрреалізму та стилізації і за своєю природою є нереферентною, що створена за принципом «текст як світ», а сам текст побудований за принципами алогічності, парадоксальності та несподіваності. Встановлено, що у текстах поета використовуються авторські лексичні новотвори (індивідуально-авторські дієслова); визначено їх найпродуктивніші способи творення. Проаналізовано мовностилістичну функцію звукопису у текстах митця та з'ясовано, що частіше за все у творах поета використовувалися такі звукові засоби: ліпограма та еквіфонічні повтори. У поетичних текстах поета застосовується прийом активізації звуковиражальних можливостей прийменників, часток та вигуків. Функціонально-стилістична реалізація паронімів у поетичних творах поета відбувається за рахунок використання тропеїчних структур та звукових перегуків, до яких відносять епітетні сполуки, метафоричні образи та порівняння.

5. Досліджено особливості індивідуального мовлення письменника: вираження власної думки за рахунок специфічних мовних засобів, та встановлено, що поетична творчість митця з використанням елементів периферійних пластів є своєрідним засобом у відображенні нового світобачення української лірики другої половини ХХ століття. А

одним із головних стрижневих складників поетичної мовотворчості поетів другої половини ХХ століття (зокрема Астаф'єва О. Г.) є стилістичні фігури, що формуються сукупністю однорідних дво- чи багаторазово відтворювальних мовних одиниць (звуки, склади, слова, словосполучення, речення) у межах тексту чи його сегмента, при цьому виступаючи засобом образного текстотворення та результатом умовної реалізації індивідуально-авторської поетичної картини світу зазначеного періоду.

6. Дослідження та вивчення мовностилістичних особливостей української еміграційної лірики ХХ століття (у нашому випадку на основі матеріалів творів поета Астаф'єва О. Г.) на сьогоднішній час є досить необхідним та актуальним, оскільки це надасть можливість краще та більш ефективніше дослідити методики, що спрямовані на стилістичний аналіз текстів, аналіз їх лексико-семантичних полів та асоціативно-образних рядів. Поряд із цим можна буде повною мірою з'ясувати сутність поетичної мови ХХ століття, її властивості та термінологію.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ажнюк Б. М. Еволюція української мови в діаспорі (етно- і соціолінгвістичні аспекти): Автореф. дис. на здобуття наук.ступеня д-ра філол.наук 10.02.01; 10.02.15 / Б. М. Ажнюк. К., 1999. 38 с.
2. Аршинова Л. Покоління вісімдесятників: руйнування радянських комплексів у житті й літературі: лекція. *Українська мова та література*. 2008. № 13/16. С. 80-82.
3. Астаф'єв Олександр Вибрані поезії / Упорядники: А. Дністровий, М. Астаф'єва. Львів: ЛА «Піраміда», 2020. 376 с.
4. Астаф'єв О. Лірика української еміграції: еволюція стильових систем. К.: Смолоскип, 1998. 314 с.
5. Астаф'єв О. Стилі української еміграції: естетика тотожності. *Українська мова та література*. 2000. № 7. С. 1-2.
6. Берест Т. М. Семантика художнього слова в поезії 80 – 90 років ХХ століття (на матеріалі творів молодих українських авторів): автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01. Харків, 2000. 35 с.
7. Бірюкова О. О. Лінгвостилістичні особливості української діаспорної поезії 60–80-х років ХХ століття: дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. К., 2004. 188 с.
8. Бірюкова О. Сакральна лексика у поезії української діаспори. *Культура слова*. 2003. Вип. 62. С. 22-25.
9. Бірюкова О. Слово поетичне, не патетичне (про семантизацію звукової форми слів у поезії Е. Андіївської та Б. Бойчука). *Культура слова*. 2002. Вип. 61. С. 30-34.
10. Бірюкова О. Фольклоризми як елемент мовно-образної системи поезії української діаспори. *Вісник Луганського державного педагогічного університету імені Тараса Шевченка*. 2003. № 3 (59). С. 132-136.

11. Вокальчук Г. М. Словотворчість українських поетів ХХ століття: [монографія] / відп. ред. С. Я. Єрмоленко. Острог: Національний університет «Острозька академія», 2008. 536 с.
12. Вихованець І. Р. Теоретична граматики української мови. К.: «Пульсари», 2004. 400 с.
13. Грабовський Г. Голоси української еміграційної поезії. До історії української літератури. Дослідження, естет., полеміка. К.: Критика, 2003 С. 356-384.
14. Державин В. Проблема наслідування і стилізації. Вибрані теоретичні та літературно-критичні праці / Упор. С. Хороб. Івано-Франківськ: Плай, 2005. С.103-109.
15. Дністровий А. Покоління про покоління. *Література плюс*. 2001. № 9-10. С. 8-9.
16. Єщенко Т. А. Метафора в українській поезії 90-х років ХХ століття: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01. Запоріжжя, 2001. 18 с.
17. Жижома О. О. Індивідуально-авторські новотвори в поетичному дискурсі 80-90-х років ХХ століття: дис. ... кандидата філол. наук: 10.02.01. Маріуполь, 2003. 242 с.
18. Зборовська Н. В. Стильовий портрет шістдесятництва. *Слово і час*. 2001. №12. С. 26-42.
19. Ільницький М. Мале літературне Відродження: (Українська повоєнна еміграційна критика). *Дивослово*. 2000. № 4. С. 2-7.
20. Історія української еміграції [навч. посібник] / за ред. Б.Д. Лановика. К.: Вища школа, 1997. 520 с.
21. Історія української літератури ХХ століття: підруч.: у 2 т. / [за ред. В. Г. Дончика]. К.: Либідь, 1998. Т. 2. Друга половина ХХ століття. 1998. 456 с.

22. Качуровський І. Покоління Другої світової війни в літературі української діаспори. *Кур'єр Кривбасу*. 2002. Лютий. С. 120-134.
23. Колоїз Ж. В. Українська оказіональна деривація: [монографія] К.: Акцент, 2007. 311 с.
24. Колошук Н. Г. Модернізм, експресіонізм, постмодернізм... (До питання про літературні напрями і типи творчості у ХХ ст., матеріали до уроків). *Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах*. 2002. № 4. С. 36-45.
25. Констанкевич І. М. Історія української літератури ХХ ст. (20–30-ті роки): хрестоматія. Луцьк: РВВ «Вежа» Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2009. 216 с.
26. Кордун В. Київська школа поезії – що це таке? Українські літературні школи та групи 60 – 90-х рр. ХХ ст. Львів: Піраміда, 2009. С. 27-39.
27. Лебединцева Н. М. Явище літературного покоління в українській культурі кінця ХХ ст. Наукові праці: наук.-метод. журнал. *Філологія. Літературознавство*. 2009. Т. 118. Вип. 105. С. 35-40.
28. Мариненко Ю. Проблеми національної ідентичності в українській прозі 40–50-х років ХХ століття. Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2004. 328 с.
29. Мінчак Г. Б. Конотативна семантика сучасних ідеологічно забарвлених номінативних одиниць (на матеріалі української преси 90-х років ХХ ст.): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: 10.02.01 «Українська мова» К., 2003. 21 с.
30. Письменницький портал Пилипа Орлика та міжнародного фонду ім. Павла Глазового. Астаф'єв Олександр URL: <https://pilipyurik.com/ukrainskie-literatory/854-astaf-yev-oleksandr>

31. Пустовіт Л. О. Словник української поезії другої половини ХХ століття: семантико-функціональний аспект: монографія / упоряд. В. І. Матюша, П. А. Матюша, І. Л. Михно. К.: Рідна мова, 2009. 243 с.
32. Русанівський В. М. Історія української літературної мови. К., 2000. С. 374.
33. Сірик Л. Моральні аспекти української еміграційної поезії. *Слово і час*. 2004. № 2. С. 20-25.
34. Скорина Л. Література та літературознавство українського зарубіжжя. Черкаси: Брама, 2002. 268 с.
35. Сюта Г. М. Мовні інновації в українській поезії шістдесятників та членів Нью-Йоркської групи: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.02 «Українська мова». К., 1995. 20 с.
36. Сюта Г. М. Сучасник з погляду сучасника (мовний образ людини в українській поезії кінця ХХ – початку ХХІ ст.). *Культура слова*. 2003. Вип. 62. С. 3-8.
37. Українська еміграція в історії та літературі: матеріали Міжнародн. наук. конф. (18-20 вересня 1996 р.) / упор. та наук. ред. Р. Гром'як, Б. Лановик. Тернопіль, 1996. 180 с.

ДОДАТОК А

Рецепція творчості О. Г. Астаф'єва у літературознавчій науці

Астаф'єв О. – український поет, критик, літературознавець та перекладач, доктор філологічних наук, професор кафедри історії української літератури, теорії літератури і літературної творчості Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка; доктор габілітований, професор кафедри філології Вищої лінгвістичної школи в Ченстохові (2014-2015), англійської філології і культурознавства Вищої школи управління охороною праці у м. Катовіці (Польща, з 2016 р.). Член редколегії багатьох наукових часописів і збірників в Україні і кількох у Польщі. Упорядник і редактор низки наукових, художніх і перекладних видань. Член Національної спілки письменників України (1992), член Міжнародної асоціації українців (1986), Міжнародного Пен-Клубу (2008), НТШ (2018). Лауреат літературних премій імені Бориса Грінченка (1995), Михайла Коцюбинського (2001), Всеукраїнської літературної премії імені братів

Богдана та Левка Лепких (2009), Міжнародної премії в галузі художнього перекладу імені Остапа Грицяя (2010).

Поетична творчість поета є відображенням нового світобачення, що окреслює мовну особливість лірики ХХ століття за рахунок художнього висловлювання з використанням елементів периферійних пластів тогочасної української мови. Стильовий синкретизм поетичної творчості Астаф'єва О. Г. (лірика української еміграції: від сюрреалізму до стилізації) варто розглядати в контексті «текст – знакова система», який характеризується використанням різним змістовно-художніх елементів одного порядку, що вдало взаємодіють між собою.

Автор поетичних збірок:

1. «Листвяний дзвін» (вірші, поема, 1981);
2. «Заручини» (вірші, поема, 1988);
3. «Слова, народжені снігами» (лірика, 1995);
4. «Зблизька і на відстані» (вірші, поеми, переклади, 1996, 2-е вид. 1999);
5. «На київському столі» (вірші, поеми, переклади, 2005);
6. «Близнюки мої, очі» (вірші, переклади, переспіви, 2007);
7. «Каталог речей (вірші, переклади, переспіви, 2008);
8. «Львів. До запитання» (вірші, поема, 2008);
9. «На березі неба» (вірші, 2013);
10. «Słowa, urodzony śniegiem» (лірика, 2017) – польською мовою у перекладі Тадея Карабовича, Ірини Руденко та Вікторії Пашковської (м.Люблін).

Протягом останніх двох років на медіасайтах «Золота пектораль», «Буквоїд», «Літературний форум», «Терен» опублікував низку есеїв, які не увійшли до книг: «Смерть у Чорткові», «Пророк Медоборів, або трагічне кохання на березі Збруча», «Кінець Білої гвардії: паризькі афери генерала Миколи Скобліна», «Грішний ангел, або шедевр на

замовлення поліції», «Юзеф Пілсудський: угода з дияволом», «Етюд про дерево сузір'їв», «Папір не червоніє», «Орфеева поезія чи бляшаний барабан?» та інші.

Як літературознавець видав біля 30 монографій і літературознавчих книг, найважливіші з них:

1. «Стилізація» (1998);
2. «Лірика української еміграції: еволюція стильових систем» (1998);
3. «Образ і знак» (2000);
4. «Тема голодомору в українській літературі: спроба екзистенційного аналізу» [Das Thema des Hungertodes in der ukrainischen Literatur (Ein literaturhistorischer Überblick). Greifswald: Ernst-Moritz-Arndt-Universität Greifswald, 2004];
5. «Поетичні системи українського зарубіжжя» (2000, перев. 2005);
6. «Працька поетична школа» (2004, перев. 2010);
7. «Поети «Нью-Йоркської групи» (2005, перев.. 2010);
8. «Паризькі лекції» [Les conferences de Paris. – Paris, 2006];
9. «Ніжинська еміграція» (2006, у співавт.);
10. Теорія і практика українського перекладу» (2007, у співавт.);
11. «Компаративний аналіз художнього перекладу» (2008, у співавт.);
12. «Орнаменти слова» (2011);
13. «Ренесансна література українсько-польського пограниччя» (2012);
14. «Юрій Липа – читач і критик польської літератури» (2016);
15. «Діалог літератур» (2018) та ін.

Нагороджений знаком «Відмінник освіти України» (1999), Почесною грамотою Міністерства освіти і науки України (2000). Удостоєний медалі Всеукраїнського товариства «Просвіта» імені Тараса Шевченка «Будівничий України» (2001), Золотою медаллю Полонійної Академії, м.Ченстохова, Польща (2008), «Подяки Президента України» «за вагомий внесок у розвиток Української держави» (2009), Почесної грамоти Київської міської державної адміністрації (2011), ордена св.Кирила і Мефодія (2015), нагрудного знака «За наукові та освітні досягнення» (2016). Голова Всеукраїнського журі 4-го етапу XV Всеукраїнського конкурсу учнівської творчості у номінації «Література».

Твори Олександра Астаф'єва увійшли до вітчизняних та зарубіжних антологій, зокрема до «Antology of PEN» (2010), вони перекладені англійською, німецькою, французькою, болгарською, польською, російською, білоруською, грузинською та іншими мовам [30].